

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การประเมินแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในครั้งนี้ ประยุกต์ใช้แนวคิดการประเมินแบบมีส่วนร่วม (Participatory Evaluation) ในการดำเนินการประเมิน และพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีการดำเนินการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

- ขั้นตอนที่ 1   ขั้นศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- ขั้นตอนที่ 2   ขั้นสร้างและนำรูปแบบการประเมินแบบมีส่วนร่วมไปใช้ประเมินและพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- ขั้นตอนที่ 3   ขั้นประเมินการใช้รูปแบบการประเมินแบบมีส่วนร่วมสำหรับประเมินและพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

โดยมีกรอบการดำเนินการวิจัยดังแผนภาพต่อไปนี้

กรอบการดำเนินการวิจัย

ภาพ 2 กรอบการดำเนินการวิจัย

โดยในแต่ละขั้นตอนมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ขั้นศึกษาสภาพทั่วไปและสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชนและโรงเรียน และศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา โดยพิจารณา ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของโรงเรียน , การมีส่วนร่วมตามขอบข่ายภาระงานทั้ง 4 ด้าน และลักษณะของการมีส่วนร่วม เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนในการดำเนินการประเมินแบบมีส่วนร่วม

ขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยในขั้นตอนที่ 1 กระทำตามลำดับขั้นตอนย่อยดังนี้

1. การเลือกสนาม ผู้วิจัยเลือกสนามวิจัย 2 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนน่านน้ำ และโรงเรียนวัดวังวน (เป็นชื่อสมมติเพื่อจรรยาบรรณทางการวิจัยมนุษย์) ซึ่งเป็นสถานศึกษาขนาดเล็ก มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 120 คน ที่จัดการเรียนการสอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในช่วงชั้นที่ 1 – ช่วงชั้นที่ 2 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแห่งหนึ่งทางจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง โดยมีที่ตั้งอยู่ในชุมชนชานเมืองหรือชุมชนกึ่งเมืองกึ่งชนบท ทั้งนี้เพื่อให้มีลักษณะคล้ายคลึงกับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานส่วนใหญ่ของประเทศ โดยที่สถานศึกษาดังกล่าวตั้งอยู่ในชุมชนเปิดที่มีการติดต่อกับชุมชนเมืองได้สะดวก อาศัยเส้นทางหรือถนนเชื่อมต่อระหว่างชุมชนกับตัวเมือง และมีความเต็มใจให้ความร่วมมือในการทำวิจัย

โดยมีหลักการเลือกสนามวิจัยที่สำคัญคือ เป็นสถานศึกษาที่มีขนาดเล็ก มีจำนวนนักเรียนไม่เกิน 120 คน เนื่องจากสถานศึกษาที่มีขนาดเล็กมีจำนวนมากที่สุดในจำนวนสถานศึกษาขั้นพื้นฐานทั่วประเทศ และมีปัญหาการขาดแคลนด้านบุคลากรและงบประมาณเป็นอย่างมาก จึงจำเป็นที่ชุมชนควรเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา นอกจากนี้สภาพการมีส่วนร่วมของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างก็นำมาพิจารณาด้วย เนื่องจากผู้วิจัยสนใจว่าถ้าหากพัฒนารูปแบบการประเมินแบบมีส่วนร่วม สำหรับนำไปประเมินและพัฒนาการมีส่วนร่วมแล้ว ผลของรูปแบบการประเมินหลังจากที่ได้นำไปใช้แล้วจะทำให้มีผลพัฒนาการการมีส่วนร่วมสูงขึ้นหรือไม่ เมื่อเทียบกับก่อนนำไปใช้ ดังนั้นเพื่อให้เห็นผลของพัฒนาการการมีส่วนร่วมที่เกิดจากรูปแบบอย่างชัดเจน ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดว่าจะนำรูปแบบการประเมินแบบมีส่วนร่วมนี้ไปใช้กับโรงเรียนที่มีสภาพการมีส่วนร่วมต่างกัน ก็จะทำให้ผลพัฒนาการการมีส่วนร่วมที่ต่างกัน โดยถ้าโรงเรียนไหนมีสภาพการมีส่วนร่วมมากก็จะเห็นพัฒนาการ

การมีส่วนร่วมที่ไม่มากนัก ในขณะที่โรงเรียนที่มีสภาพการมีส่วนร่วมน้อยก็จะเห็นผลพัฒนาการการมีส่วนร่วมมากขึ้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงใช้สภาพการมีส่วนร่วมเป็นเกณฑ์ในการเลือกโรงเรียน โดยได้ศึกษาข้อมูลและขอคำแนะนำจากหน่วยศึกษานิเทศก์ เพื่อนำมาใช้ในการเลือกโรงเรียน โดยโรงเรียนนั้นก็ต้องมีความเต็มใจที่จะให้ความร่วมมือในการวิจัยด้วยเช่นกัน ซึ่งเมื่อได้ข้อมูลโรงเรียนมาหลายแห่ง ผู้วิจัยก็ได้ไปติดต่อกับผู้บริหารโรงเรียนต่าง ๆ เหล่านี้โดยตรง เพื่อขอความร่วมมือในการทำวิจัย ซึ่งก็ได้รับความร่วมมือจากทั้ง 2 โรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง

2. ผู้วิจัยนำหนังสือติดต่อขอความร่วมมือทางราชการได้แก่ หนังสือแนะนำตัวผู้วิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร หนังสือขอความร่วมมือต่อสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาที่สถานศึกษาแห่งนั้นสังกัดอยู่ เพื่อดำเนินการวิจัยในสนามวิจัย

3. เข้าสนาม ผู้วิจัยนำหนังสือราชการจากบัณฑิตวิทยาลัยเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิจัยภาคสนามมอบให้ผู้บริหารสถานศึกษาที่เป็นสนามวิจัย เมื่อวันที่ 7 มีนาคม 2548 เพื่อขอความร่วมมือ พร้อมทั้งชี้แจงและบอกวัตถุประสงค์ เป้าหมายของการเข้าไปดำเนินการวิจัยในสนาม หลังจากนั้นผู้วิจัยได้เข้าไปอยู่ในสนามการวิจัย เป็นเวลา 2 ปีการศึกษา

4. สร้างความสัมพันธ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างความคุ้นเคยและความไว้วางใจ โดยการแนะนำตนเองตามสถานภาพ และบทบาทแบบเปิดเผยกับบุคคลต่าง ๆ ในสนามการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน คณะครู คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้นำชุมชน ผู้ปกครองนักเรียน ชาวบ้านองค์กรต่าง ๆ ทั้งราชการและเอกชน ทั้งนี้โดยผู้วิจัยกำหนดบทบาทตนเองเป็นนักประเมินเพื่อมาร่วมพัฒนารูปแบบการประเมินแบบมีส่วนร่วมสำหรับประเมินและพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

5. เริ่มทำวิจัย หลังจากที่ทำความสัมพันธ์กับบุคคลต่าง ๆ ในสนามวิจัยแล้ว จนเกิดความไว้วางใจที่จะให้ข้อมูล ซึ่งใช้ระยะเวลา 3 เดือน ผู้วิจัยได้เริ่มลงมือทำงานวิจัย โดยศึกษาสภาพทั่วไปและสภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่เป็นสนามวิจัย โดยมีประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

5.1 ศึกษาสภาพทั่วไปของชุมชน

5.2 ศึกษาสภาพทั่วไปของโรงเรียน

5.3 สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา

5.3.1 กลุ่มบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา

5.3.2 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตามภาระงาน 4 งาน

5.3.3 ลักษณะของการมีส่วนร่วม

6. การกำหนดแหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลที่ใช้ ประกอบด้วย บุคคล และเอกสาร โดยมีรายละเอียดดังนี้

6.1 แหล่งเอกสาร ได้แก่ เอกสารหรือร่องรอยที่แสดงให้เห็นว่าชุมชนได้เข้ามา
มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

6.2 แหล่งบุคคล ซึ่งประกอบด้วยบุคคลต่าง ๆ ทั้งในโรงเรียนและในชุมชน
ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน นักเรียน กรรมการ
สถานศึกษา ผู้ปกครองนักเรียน ผู้นำศาสนา ผู้นำชุมชน ตัวแทนองค์กรทั้งของรัฐและเอกชนที่อยู่ในชุม
ชน ตลอดจนประชาชนทุกคนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษาแห่งนั้น ๆ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้ได้ข้อมูลจากชุมชนและสถานศึกษาอย่างละเอียด และครบถ้วนเกี่ยวกับสภาพ
การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูล 2 วิธีการหลัก
คือ การสัมภาษณ์ (Interview) และการสังเกตและจดบันทึก (Observation and field-note)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ขณะศึกษาข้อมูลในสนามวิจัย ผู้วิจัยได้ประมวลผลข้อมูลควบคู่กับการศึกษาข้อมูล
และจัดหมวดหมู่ข้อมูลตามมโนทัศน์ต่าง ๆ จากวิธีการเก็บข้อมูลทั้ง 2 วิธี จนสามารถเก็บข้อมูลได้
ครอบคลุมตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย และปัญหาวิจัยที่ต้องการศึกษา จึงหยุดการศึกษาข้อมูล
จากนั้นผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลโดยการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ดังนี้

1. ตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เป็นการตรวจสอบจากแหล่ง
ที่มาของข้อมูลด้านเวลา สถานที่ บุคคล และเอกสารบันทึก

2. ตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation)

เป็นการตรวจสอบวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีต่าง ๆ กัน เพื่อรวบรวมข้อมูลในเรื่องเดียวกัน เช่น
การสังเกต การสัมภาษณ์

หลังจากตรวจสอบข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปอุปนัย
(Analytic Inductive) โดยการกำหนดคำหลัก (Key word) ให้ข้อมูล แล้วเชื่อมโยงข้อมูลที่มี
ลักษณะร่วมกันเข้าด้วยกันสร้างเป็นข้อสรุปใหม่ขึ้นมา ทำเช่นนั้นจนได้ข้อสรุปที่มีความสมบูรณ์
ซึ่งได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ดังนี้

1. สภาพทั่วไปของชุมชน และโรงเรียน
2. สภาพการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา
  - 2.1 กลุ่มบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดการศึกษา
  - 2.2 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตามภาระงาน 4 งาน
  - 2.3 ลักษณะของการมีส่วนร่วม

ขั้นตอนที่ 2 **ขั้นสร้างและนำรูปแบบการประเมินแบบมีส่วนร่วมไปใช้ประเมินและพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการแบ่งเป็น 2 ขั้นตอนย่อย ดังนี้

ขั้นตอน 2.1 ขั้นสร้างรูปแบบการประเมินแบบมีส่วนร่วม

ขั้นตอน 2.2 ขั้นนำรูปแบบการประเมินแบบมีส่วนร่วมไปใช้ประเมินและพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

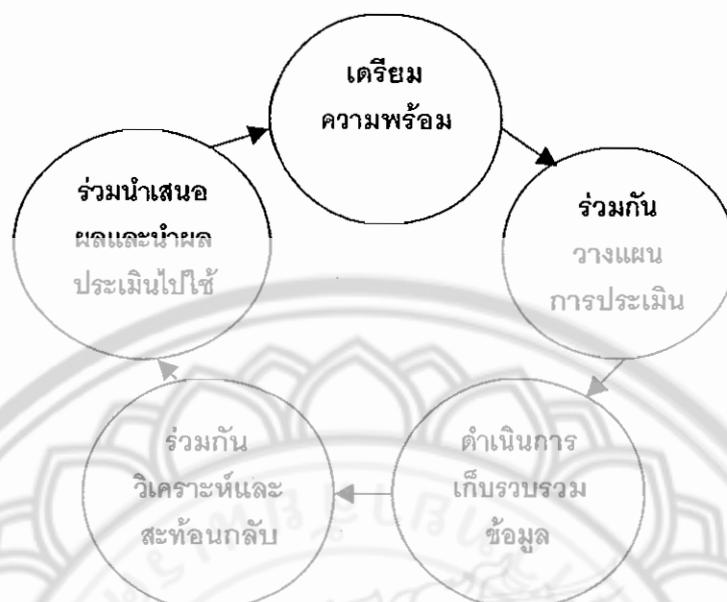
โดยมีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนย่อยดังนี้

**ขั้นตอน 2.1 ขั้นสร้างรูปแบบการประเมินแบบมีส่วนร่วมฯ
วัตถุประสงค์**

เพื่อสร้างรูปแบบการประเมินแบบมีส่วนร่วมสำหรับประเมินและพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีการดำเนินการ

1. ศึกษาวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับรูปแบบการประเมินแบบมีส่วนร่วม (Participatory Evaluation) เพื่อร่างรูปแบบการประเมินแบบมีส่วนร่วม
2. ร่างโครงร่างรูปแบบการประเมินแบบมีส่วนร่วม ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ขั้นตอน ได้แก่
  - 1) ขั้นเตรียมความพร้อม 2) ขั้นวางแผนการประเมิน 3) ขั้นดำเนินการเก็บข้อมูล/ขั้นประเมิน
  - 4) ขั้นวิเคราะห์และสะท้อนกลับ 5) ขั้นนำเสนอผลและนำไปใช้ ดังแผนภาพดังนี้

ภาพ 3 แสดงร่างรูปแบบการประเมินแบบมีส่วนร่วม

3. นำร่างรูปแบบการประเมินแบบมีส่วนร่วม 5 ขั้นตอนไปประชุมปรึกษากับผู้มีส่วนร่วม ได้แก่คณะครูทุกคน จำนวน 7-10 คน เพื่อร่วมกันกำหนดรายละเอียดในแต่ละขั้นตอน รวมทั้งกำหนดกรอบของการประเมินการมีส่วนร่วมของชุมชนในงานจัดการศึกษา 4 ด้าน และข้อเสนอแนะอื่น ๆ โดยมีประเด็นการพูดคุยดังนี้

- 3.1 การเตรียมความพร้อม
- 3.2 การวางแผนการประเมิน
- 3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.4 การวิเคราะห์และสะท้อนกลับ
- 3.5 การนำเสนอและนำผลไปใช้

โดยมีประเด็นคำถามแกนกลางในแต่ละขั้นตอนดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการดำเนินงานแต่ละขั้น
2. ในขั้นตอนดังกล่าวใครควรเข้ามามีส่วนร่วมบ้าง
3. การมีส่วนร่วมตามขั้นตอนดังกล่าวต้องทำอะไรบ้าง
4. การดำเนินงานในแต่ละขั้นตอนทำอย่างไร

แหล่งข้อมูล

1. แหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสาร ได้แก่ แนวคิดทฤษฎีการประเมินแบบมีส่วนร่วม
2. แหล่งข้อมูลที่เป็นบุคคล ได้แก่ คณะครูโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ทั้ง 2 แห่ง

จำนวน 7- 10 คน

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

1. แหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสาร ใช้การอ่านและจดบันทึก
2. แหล่งข้อมูลที่เป็นบุคคล ใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลรายละเอียดจากผู้มีส่วนร่วม

ได้แสดงความคิดเห็น โดยการจดบันทึกโดยมีเครื่องบันทึกเสียง MP 3 ช่วยบันทึกเสียง

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) กำหนดเป็นรายละเอียดในการดำเนินการประเมินตามรูปแบบการประเมินทั้ง 5 ขั้นตอนตามที่มีผู้มีส่วนร่วมต้องการ ในที่นี้ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากโรงเรียนทั้ง 2 แห่ง มาสังเคราะห์ร่วมกัน จนได้รูปแบบการประเมินแบบมีส่วนร่วมฯ ที่สามารถนำไปใช้ได้ทั้ง 2 โรงเรียน เนื่องจากให้ผลไม่แตกต่างกัน

ขั้นตอน 2.2 ชี้นำรูปแบบการประเมินแบบมีส่วนร่วมไปใช้ประเมินและพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้วิจัยมีบทบาทเป็นผู้ประเมินภายนอก จะร่วมกับผู้มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอนของรูปแบบการประเมินแบบมีส่วนร่วมมาประเมินและพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อนำรูปแบบการประเมินแบบมีส่วนร่วมมาใช้ในการประเมินและพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการ

หลังจากได้รูปแบบที่ได้จากการสังเคราะห์เอกสารและการประชุมกลุ่มกับคณะครุมาาร่วมกัน แสดงความคิดเห็น จนได้สามารถกำหนดรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนของรูปแบบการประเมินแบบมีส่วนร่วมฯ ได้แล้ว จากนั้นจึงได้นำรูปแบบการประเมินแบบมีส่วนร่วมดังกล่าวมาใช้ในการประเมิน และพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในสถานการณ์จริง โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้

1. ขั้นเตรียมความพร้อม

ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

1.1 กำหนดกลุ่มผู้มีส่วนร่วมในการใช้การประเมินแบบมีส่วนร่วม โดยนำข้อมูลจาก ขั้นตอนที่ 1 มาพิจารณา และประสานงาน ติดต่อกับ สร้างความสัมพันธ์ กับบุคคลเหล่านี้

1.2 ผู้วิจัย สร้างความเข้าใจในหลักการ แนวคิดความสำคัญ และขั้นตอนการประเมินแบบมีส่วนร่วม ตลอดจนหน้าที่ของผู้เกี่ยวข้อง ให้กับกลุ่มผู้มีส่วนร่วม โดยการจัดประชุม เพื่อขอความร่วมมือและให้การสนับสนุนในการทำการวิจัย

2. ขั้นวางแผนการประเมิน

ในขั้นตอนนี้วางแผน ได้แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนย่อยดังนี้

2.1 ขั้นกำหนดประเด็นในการประเมิน

ในขั้นนี้ ผู้วิจัยร่วมกับผู้มีส่วนร่วมในการประเมิน ทำการวิเคราะห์กำหนดประเด็นที่ ต้องการประเมิน โดยผู้วิจัยได้นำข้อมูลสภาพการมีส่วนร่วมที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มาประกอบการพิจารณา แล้วให้ผู้มีส่วนร่วมร่วมกำหนดประเด็นความต้องการในการประเมินตามขอบข่ายภาระงาน 4 ด้าน

2.2 ขั้นออกแบบการประเมิน

ในขั้นนี้ผู้วิจัย ร่วมกับกลุ่มผู้มีส่วนร่วม มาร่วมออกแบบรูปแบบการประเมิน การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาตามประเด็นที่ต้องการประเมิน ซึ่งได้ดำเนินกิจกรรม ร่วมกันดังนี้

2.2.1 ขั้นกำหนดประเด็นที่ต้องการประเมิน กำหนดเป็นมาตรฐาน และตัวชี้วัด

2.2.2 กำหนดกรอบข้อมูลให้สอดคล้องกับตัวบ่งชี้ และเลือกเครื่องมือให้สอดคล้อง กับลักษณะข้อมูลและแหล่งข้อมูล กำหนดช่วงเวลา และระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

2.3 ขั้นสร้างเครื่องมือ

2.3.1 ผู้วิจัย และผู้มีส่วนร่วม ร่วมดำเนินการสร้างเครื่องมือ โดยนำกรอบข้อมูล มาพิจารณาและหาคำตอบว่าจะหาคำตอบจากใคร มีวิธีการได้ข้อมูลอย่างไร จะบันทึกข้อมูลรูปแบบใด

2.3.2 ร่วมกันพิจารณาปรับปรุงเครื่องมือ

3. ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยและผู้มีส่วนร่วมในการประเมินที่เป็นคณะครู ซึ่งถูกกำหนดให้เป็นทีมประเมิน ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามกรอบข้อมูลสำหรับการประเมินที่ได้ออกแบบไว้

4. ขั้นตอนวิเคราะห์และสะท้อนกลับ

ผู้วิจัยและผู้มีส่วนร่วม นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ มาตรวจสอบความถูกต้อง สมบูรณ์ของข้อมูลก่อน แล้วจึงนำมาแยกแยะ เพื่อค้นหาคุณลักษณะต่าง ๆ ของข้อมูล ซึ่งต้องจัดทำอย่างเป็นระบบเพื่อตอบคำถามที่ต้องการได้ โดยจัดหมวดหมู่ข้อมูลที่รวบรวมให้เป็นสารสนเทศ เพื่อสะดวกในการตีความและอธิบายเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูลในกรอบเนื้อหาต่าง ๆ ตามมาตรฐาน ตัวชี้วัด โดยมีทุกฝ่ายร่วมกันอธิบายเหตุผลจากข้อมูลที่รวบรวมมา เพื่อสรุปว่าการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชนในด้านที่ประเมินมีมากน้อยเพียงใด บรรลุเกณฑ์ที่กำหนดหรือไม่อย่างไร เพราะเหตุใด มีปัจจัยเงื่อนไขใด พร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการดำเนินการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้ผ่านเกณฑ์

5. ขั้นตอนเสนอผลการประเมินและการนำไปใช้

ในการนำเสนอผลการประเมินและการนำไปใช้ ประกอบด้วย 3 ขั้นตอน คือ

5.1 การเขียนร่างรายงาน

ในขั้นนี้ ผู้วิจัยและทีมประเมินร่วมกันเขียนร่างรายงานผลการประเมิน ตามกรอบที่ได้กำหนดไว้ในรูปแบบ จากนั้นแบ่งงานการเขียนตามความเหมาะสม แล้วผู้วิจัยดำเนินการจัดทีมพิจารณาเนื้อหาจัดเป็นรายงานเล่มเดียวกัน นำเสนอที่ประชุมทีมประเมินเพื่อปรับปรุงแก้ไขร่างรายงาน

5.2 การนำเสนอผลการประเมิน

โดยมีแนวทางการดำเนินการนำเสนอ ดังนี้

5.2.1 ทีมประเมินจัดส่งเอกสารรายงานผลการประเมินไปยังผู้ที่มีส่วน

เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่เป็นสนามวิจัย เพื่อศึกษาและพิจารณาก่อนเข้าร่วมประชุมการนำเสนอผล

5.2.2 จัดประชุม เพื่อนำเสนอผลการประเมินต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัด

การศึกษาของสถานศึกษาแห่งนั้น ทุกฝ่าย ได้แก่ คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และผู้นำชุมชน

5.2.3 ดำเนินการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นต่อผลการประเมิน

5.2.4 ทำบันทึกผลการแลกเปลี่ยนนำไปเพิ่มเติมในรายงานการประเมิน

5.3 การนำผลการประเมินไปใช้

ผู้บริหารดำเนินการปรึกษากับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษาทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในส่วนที่ยังไม่ผ่านเกณฑ์หรือต้องปรับปรุง

แหล่งข้อมูล

แหล่งข้อมูลในขั้นตอนนี้ขึ้นอยู่กับแหล่งข้อมูลที่ได้กำหนดไว้รูปแบบการประเมินแบบมีส่วนร่วมฯ ในขั้นตอนย่อยที่ 2.1

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

เก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคในการใช้รูปแบบการประเมินแบบมีส่วนร่วมฯ ที่เกิดขึ้นตลอดการดำเนินการ และสังเกตพัฒนาการการมีส่วนร่วมในแง่ของคุณภาพพฤติกรรมการมีส่วนร่วม และความดีในการมีส่วนร่วมเปรียบเทียบกับการศึกษาสภาพการมีส่วนร่วมในขั้นตอนที่ 1 สำหรับวิธีการเก็บข้อมูลโดยใช้วิธีการเชิงคุณภาพ ได้แก่ คือ การสัมภาษณ์ (Interview) และการสังเกตและจดบันทึก (Observation and field-note) และจัดประชุมกลุ่ม

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และสร้างข้อสรุปอุปนัย แล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์ดังนี้

1. ผลการดำเนินงานตามรูปแบบการประเมินแบบมีส่วนร่วมฯ ทั้ง 5 ขั้นตอน
2. ปัญหาและอุปสรรคในการนำรูปแบบการประเมินแบบมีส่วนร่วมฯ ไปใช้
3. พัฒนาการการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นประเมินการใช้รูปแบบการประเมินแบบมีส่วนร่วมฯ สำหรับประเมินและพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประเมินการใช้รูปแบบการประเมินแบบมีส่วนร่วม ในการประเมินและพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีการดำเนินการ

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัยออกเป็น 2 ตอนย่อย ได้แก่

ตอนที่ 3.1 ขั้นศึกษาความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการประเมินแบบมีส่วนร่วมฯ

ตอนที่ 3.2 ขั้นการสังเคราะห์รูปแบบการประเมินแบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสมสำหรับประเมิน

และพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

ดังมีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนย่อยดังนี้

ตอนที่ 3.1 ขั้นศึกษาความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการประเมินแบบมีส่วนร่วมฯ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการใช้รูปแบบการประเมินแบบมีส่วนร่วม ของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมิน

วิธีดำเนินการ

หลังจากได้ดำเนินการใช้รูปแบบการประเมินแบบมีส่วนร่วมฯ เสร็จสิ้นแล้ว ผู้วิจัยได้จัดประชุมกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานตามรูปแบบการประเมินแบบมีส่วนร่วมฯ ทุกฝ่าย เพื่อสอบถามความพึงพอใจต่อการใช้รูปแบบการประเมินแบบมีส่วนร่วมฯ สำหรับประเมินและพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชน ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในประเด็นต่าง ๆ ได้แก่

1. ประโยชน์ที่ได้รับ
2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน
3. ผลการประเมิน
4. การนำไปปฏิบัติจริง
5. ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

แหล่งข้อมูล

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินทุกฝ่ายตั้งแต่เริ่มเตรียมความพร้อม จนถึงขั้นนำเสนอผล และนำไปใช้ จำนวน 17 คน โดยแบ่งเป็นบุคลากรในสถานศึกษา จำนวน 7 คน และบุคลากรนอกสถานศึกษา จำนวน 10 คน

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการประชุมกลุ่ม และมีวิธีเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการจดบันทึกโดยมีเครื่องบันทึกเสียง MP 3 ช่วยในการบันทึกเสียง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากการประชุมกลุ่ม แล้วนำมาวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นที่ได้สนทนา สรุปแล้วนำเสนอผลความพึงพอใจของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ต่อการใช้รูปแบบการประเมินแบบมีส่วนร่วมฯ

ตอนที่ 3.2 ชั้นสังเคราะห์รูปแบบการประเมินแบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสมสำหรับประเมินและพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อสังเคราะห์รูปแบบการประเมินแบบมีส่วนร่วมที่เหมาะสมสำหรับประเมินและพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการ

ผู้วิจัยได้ดำเนินการโดยนำข้อมูลจากการดำเนินการที่ได้จากขั้นตอนที่ผ่านมาทั้งหมด มาสรุป ปรับปรุง และสังเคราะห์ เป็นรูปแบบการประเมินแบบมีส่วนร่วมที่มีความเหมาะสม สำหรับใช้ในการประเมินและพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

แหล่งข้อมูล

ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่

1. แหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสาร / หลักฐาน / รายงาน ได้แก่ เอกสารที่เป็นร่องรอยที่เกิดขึ้นระหว่างการใช้การประเมินแบบมีส่วนร่วม และสิ้นสุดการใช้รูปแบบการประเมิน
2. แหล่งข้อมูลที่เป็นบุคคล ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่เป็นกรณีศึกษา ที่เป็นผู้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา คณะผู้ร่วมประเมินซึ่งเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในขั้นตอนของการนำรูปแบบการประเมินแบบมีส่วนร่วมไปใช้ ซึ่งบุคคลเหล่านี้ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา คณะครู ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ผู้นำชุมชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ศึกษาจากแหล่งข้อมูลการใช้รูปแบบการประเมินฯ ที่เกิดขึ้นทั้งหมด ทั้งปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะต่าง ๆ นำมาปรับรูปแบบการประเมินฯ ได้จากข้อมูลที่ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมทั้งหมด

ตลอด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุปอุปนัย (Analytic Inductive) และหรือ การวิเคราะห์เนื้อหาทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วนำเสนอผลการวิเคราะห์โดยเขียนบรรยายสรุป ตามประเด็นต่าง ๆ ตามองค์ประกอบของรูปแบบการประเมินฯ จากนั้นจึงนำเสนอเป็นแผนภาพสรุป

